

Δημήτρης Κωνσταντακόπουλος\*

## Έθνος και Κοινωνία, Κράτος και Αριστερά Από το Κυπριακό Δημοψήφισμα στον Δεκέμβρη του 2008\*\*

*Είναι παρήγορο το ότι η νεολαία εξεγείρεται για πράγματα τα οποία δεν μας πηγαίνουν, δεν μας αρέσουν.*

Κάρολος Παπούλιας \*\*\*

Τι σχέση μπορεί να έχει το δημοψήφισμα του 2004 στην Κύπρο με την εξέγερση του Δεκέμβρη 2008 στην Ελλάδα; Εκ πρώτης, τουλάχιστον, όφεως είναι δύο φαινομενικά άσχετες εκδηλώσεις. Εκ πρώτης όμως μόνο – γιατί στην πραγματικότητα αμφότερες συνιστούν συμπτώματα τόσο της κατάρρευσης του κράτους και των κοινωνικών θεσμών εσωτερικά (στην Ελλάδα), εξωτερικά (στην Κύπρο). Η κατάρρευση αυτή οφείλεται τόσο σε εσωτερικές, όσο και σε γεωπολιτικές, διεθνείς αιτίες.

### \* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Ο Δημήτρης Κωνσταντακόπουλος είναι δημοσιογράφος-συγγραφέας και μέλος της Συντακτικής Επιτροπής των Τετραδίων.

\*\* Το άρθρο αυτό αναπαράγει τα βασικά σημεία της εισήγησης του συγγραφέα στη συζήτηση για το «Έθνος και Αριστερά» που έγινε στις 16 Μαρτίου 2009, με συμμετοχή των Αλέκου Αλαβάνου, Αναστάση Πεπονή, Ηλία Νικολόπουλου και Γιώργου Δελαστίκ, με αφορμή την παρουσίαση του βιβλίου του συγγραφέα *Η Κύπρος σε Παγίδα*. Κατόπιν παρακλήσεως του διευθυντή των «Τετραδίων» Λουκά Αξελού, ο συγγραφέας υπέκυψε στο επίμονο αίτημά του να περιλάβει και ορισμένα στοιχεία για την εξέγερση του Δεκέμβρη και τις προοπτικές της Αριστεράς (Σ.τ.Σ.).

\*\*\* Δήλωση του προέδρου της Δημοκρατίας, Κάρολου Παπούλια για τα γεγονότα του Δεκέμβρη, «Βήμα», 6 Μαΐου 2009 (Σ.τ.Σ.).

Η ελληνική κοινωνία και το ελληνικό κράτος<sup>1</sup> αντιμετωπίζουν σήμερα μια τριπλή κρίση, από τις σοβαρότερες και βαθύτερες, μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο:

- μια κατάρρευση, εξάντληση αυτού που θα ονομάσουμε «κλεπτοκρατικό τρόπο συσσώρευσης του κεφαλαίου», περιλαμβανομένων των συνηθειών, νοοτροπιών και της κουλτούρας που συνοδεύει το απέραντο ελληνικό «λαμογιστάν, εργολαβιστάν, ρουσφετιστάν» (αν αναφερόμαστε στα αληθινά κέντρα πολιτικο-οικονομικής εξουσίας, που κατά καιρούς ενδύονται «σοσιαλιστικά», «εκσυγχρονιστικά» ή «νεοφιλελεύθερα» πολιτικο-ιδεολογικά ενδύματα). Το πολιτικό «σχέδιο» μιας κοινωνίας που θα μπορεί στοιχειωδώς να προσφέρει μια αξιοπρεπή διαβίωση σε δημοκρατικές συνθήκες, χωρίς να πολυθίγει τα μικροαστικά, μεσαία και ανώτερα κοινωνικά στρώματα, το σχέδιο του ΠΑΣΟΚ της μεταπολίτευσης δηλαδή, στην εσωτερική του διάσταση, απειλείται με κατάρρευση. Ενώ στην εξωτερική του, αυτή μιας χώρας που, αν μη τι άλλο, διαπραγματεύεται την εξάρτησή της, έχει προ πολλού εγκαταλειφθεί, από τους υπό τον Κώστα Σημίτη επιγόνους του Α. Παπανδρέου.

- τις εσωτερικές συνέπειες μιας από τις μεγαλύτερες οικονομικές κρίσεις στην ιστορία του καπιταλισμού, μιας κρίσης που απειλεί ιδιαίτερα έντονα την ΕΕ, τη δεύτερη, μαζί με το ΠΑΣΟΚ, στρατηγική απάντηση της ελληνικής κοινωνίας το 1974, τόσο στο πρόβλημα του «εκσυγχρονισμού» της, όσο και της εξωτερικής απειλής

- μια έντονη γεωπολιτική πίεση για συμμόρφωση με τις επιταγές της Αυτοκρατορίας, προπάντων την αποδοχή της αυτοδιάλυσης, «αυτοκτονίας» του κυπριακού κράτους, μέσω ενός νέου σχεδίου Ανάν, που θα ονομαστεί «Χριστόφια-Ταλάτ» αυτή τη φορά, και επίσης, μια σειρά άλλων απαιτήσεων, όπως η λύση των ελληνοτουρκικών σύμφωνα με τις τουρκικές αξιώσεις, η διακοπή των ενεργειακών και εξοπλιστικών σχέσεων με τη Ρωσία, η αναγνώριση Κοσόβου, μια «λύση-μαϊμού» για το όνομα της ΠΓΔΜ. Αυτά ισοδυναμούν με την αυτοκατάλυση της όποιας εναπομένουσας ικανότητας του ελληνικού κράτους να υποστηρίξει μια στοιχειωδώς ανεξάρτητη πολιτική. Η αυτοδιάλυση του κυπριακού κράτους, η μετατροπή της Κύπρου σε διεθνές προτεκτοράτο (με καθοριστικό ρόλο Βρετανίας, ΗΠΑ, Ισραήλ, Τουρκίας) θα θέσει επίσης σε κίνδυνο, μεσοπρόθεσμα, την επιβίωση των Ελληνοκυπρίων, που είναι σήμερα το 80% των νομίμων κατοίκων του νησιού.

---

1. Για τις ανάγκες αυτού του κειμένου, οι όροι Ελλάδα και ελληνική κοινωνία περιλαμβάνουν και την Κύπρο, εκτός αν είναι σαφές διαφορετικά. Η αλληλεξάρτηση Ελλάδας και Κύπρου είναι προφανής, όχι μόνο γιατί οι δύο χώρες κατοικούνται από Έλληνες, αλλά και γιατί το μεν κυπριακό κράτος δεν μπορεί να επιβιώσει ούτε πέντε λεπτά χωρίς την Ελλάδα, το δε ελλαδικό δεν μπορεί να επιβιώσει ως ανεξάρτητο κράτος μιας κατάλυσης του κυπριακού κράτους, που θα αφήσει 750.000 Έλληνες χωρίς κρατική προστασία, στο έλεος της καλής θέλησης Ουάσιγκτον, Λονδίνου, Άγκυρας και Ισραήλ.

Να σημειώσουμε ότι στις τρεις αυτές κρίσεις δεν περιλάβαμε την οικολογική, που επίσης αναμένεται, ή έχει ήδη αρχίσει να πλήττει έντονα τον ελληνικό χώρο, ομοίως με δυνητικά καταστροφικές συνέπειες.

Οι τρεις αυτές κρίσεις αλληλεπιδρούν και αλληλοσυντηρούνται. Τα ελληνικά μεσοστρώματα είναι ενίοτε τόσο πολύ βουτηγμένα στη διαφθορά, τη διαπλοκή και τον παρασιτισμό, οι νοοτροπίες έχουν τόσο πολύ διαχυθεί στο σύνολο της κοινωνίας, σε συνθήκες ακραίας παθητικότητας και αίσθησης αδυναμίας των περισσότερο πληβειακών και αναμφισβήτητα «υγιέστερων», κοινωνικότερων, λιγότερο παρασιτικών λαϊκών στρωμάτων, οι εξ επαγγέλματος «διανοούμενοι» της χώρας είναι χαμηλών προσόντων και εξαρτημένοι από την ένταξή τους σε ένα κατεστημένο οργανωμένο ως σύστημα προσωπικών σχέσεων και όχι δομών (ακόμα και οι δημοσιολογούντες περί διαφθοράς και διαπλοκής και καυτηριάζοντές τις στην Ελλάδα, είναι συχνά και οι ίδιοι διεφθαρμένοι και διαπλεκόμενοι!) Η κατάσταση αυτή έχει άμεσες πολιτικές συνέπειες, σε όλους τους πολιτικούς χώρους. Μόνο η έκταση της διαφθοράς και της διαπλοκής, και η «υποκατάσταση» της ίδιας της πολιτικής από αυτές τις «λειτουργίες» μπορούν αίφνης να εξηγήσουν πώς το μισό ΠΑΣΟΚ, που ήταν αντίπαλο των «εκσυγχρονιστών» που κέρδισαν το Συνέδριο του 1996, κατάφερε να εξαφανιστεί σχεδόν πολιτικά μέσα σε δύο-τρία χρόνια, χωρίς να παρουσιαστεί έστω μια μικρή εθνική ή αριστερή αντιπολίτευση, ως αποτέλεσμα μάλιστα μιας τόσο δραματικής μετατόπισης στις πολιτικές θέσεις αυτού του κόμματος.

Μόνο σε μια χώρα με τέτοια χαρακτηριστικά, θα μπορούσε να γίνει αίφνης αντικείμενο διαπραγμάτευσης ένα σχέδιο λύσης όπως το σχέδιο Ανάν για την Κύπρο, που κατέλυε το κυπριακό κράτος, τη νόμιμη δηλαδή εξουσία του κυπριακού λαού, προς όφελος της εξουσίας τριών ξένων δικαστών και τριών ξένων στρατών! Κι αυτό το τερατώδες πράγμα να υποστηρίζεται από τη μεγάλη πλειοψηφία των πολιτικών κομμάτων στην Κύπρο και την Ελλάδα, να γίνεται δεκτό από καθηγητές συνταγματικού δικαίου, που εξευτέλιζαν τόσο πολύ, για τις θεσούλες τους, τον εαυτό τους, τα διπλώματά τους και την επιστήμη τους. Αλλά και οι αντιδράσεις της κοινωνίας, ιδίως της κυπριακής κοινωνίας, υπήρξαν και παραμένουν τελείως υποτονικές. Το χρυσάφι της Κύπρου (και η ψεύτικη ασφάλεια που κάνει τους κατόχους του να αισθάνονται) και η διαφθορά της Ελλάδας δεν απέχουν πολύ από το να ολοκληρώσουν το σάπισμα των κοινωνικών και κρατικών δομών στις δυο χώρες. Η εσωτερική κατάσταση και ιδίως η στάση της ελίτ είναι σήμερα πολύ μεγαλύτερος κίνδυνος εθνικής ασφάλειας για την Ελλάδα από οποιαδήποτε εξωτερική απειλή, όπως και η βασική αιτία για την πανθομολογούμενη κακοδαιμονία της χώρας.

Το καθολικό μπλοκάρισμα των δύο (αλληλεξαρτημένων) κοινωνιών και κρατών, Ελλάδας και Κύπρου, ελαχιστοποιεί τις δυνατότητες κάπως ομαλής εξόδου από την κρίση της ελληνικής κοινωνίας, που απειλείται με εσωτερική κατάρρευση και του «σιαμαίου» στην πραγματικότητα κυπριακού κράτους που απειλείται με εξωτερική κατάρρευση. Στην Ελλάδα, οι δυνάμεις της κοινωνικής οργής, που

εμφανίστηκαν τον Δεκέμβρη του 2008, σε μια από τις μεγαλύτερες κοινωνικές εξεγέρσεις, αδυνατούν (όπως και στην εξέγερση των προαστίων, στη Γαλλία το 2005), να συγκροτηθούν σε αμφισβήτηση και αποποιούνται κάθε μορφή λόγου, προσφεύγοντας στην καθαρή βία, αντιδρώντας εν πολλοίς στη συναίσθηση που έχουν ότι κάθε μορφής λόγος έχει χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο αλλοτρίωσης. Στην Κύπρο, ένας αόρατος γλωσσοδέτης, αποτρέπει την κυπριακή πολιτική ηγεσία, αλλά και την κοινωνία, να ζητήσει ένα κανονικό κράτος, δηλαδή ένα κράτος όπου θα κυβερνά η πλειοψηφία και θα προστατεύεται η μειοψηφία, ένα κράτος με τα μέσα να ασκήσει την κυριαρχία του και να αμυνθεί, χωρίς δικαιώματα τρίτων στο έδαφός του. Ελλάδα και Κύπρος ψάχνουν τρόπο να παραδοθούν εξωτερικά, τα «λαμόγια» τρόπο να συνεχίσουν να κυβερνούν εσωτερικά, οι νέοι, ή τουλάχιστο οι ζωντανοί από δαύτους, οι όποιες δυνάμεις αμφισβήτησης αντιδρούν χωρίς να μπορούν να προτείνουν τίποτα.

Στο κείμενο αυτό θα εξετάσουμε κυρίως τη σύνδεση κοινωνικού και εθνικού στοιχείου, μια σχέση καθοριστικής σημασίας στην ελληνική ιστορία και ειδικότερα στην ιστορία της ελληνικής αριστεράς. Ταυτόχρονα, όμως, θα επιχειρήσουμε ορισμένες νύξεις για την ευρύτερη ανάγκη ενός σχεδίου της ελληνικής αριστεράς για έξοδο από την κρίση, χωρίς το οποίο θα αυξηθούν μεσοπρόθεσμα οι πιθανότητες εμφάνισης αντιδραστικών, δικτατορικών ή και καθαρά νεοφασιστικών σχεδίων, τα σπέρματα των οποίων είδαμε στον τρόπο με τον οποίο οι πολιτικοί εκπρόσωποι και τα media του «Λαμογιστάν» αντιμετώπισαν την εξέγερση της ελληνικής νεολαίας τον Δεκέμβρη και, εν συνεχεία, επετέθησαν – συχνά με τα πιο αντιδραστικά επιχειρήματα – στον Συνασπισμό Ριζοσπαστικής Αριστεράς και προσωπικά στον Αλέκο Αλαβάνο.

Δεν πρέπει ασφαλώς να θεωρηθεί ασήμαντο το γεγονός ότι, αν πιστέψουμε τουλάχιστον τις σχετικές δημοσιογραφικές πληροφορίες, δύο υπουργοί της κυβέρνησης, εκφραστές ακριβώς των πιο ατλαντικών δυνάμεων στο εσωτερικό της και των μεγάλων λαμογίων πρότειναν να κατέβει ο στρατός όταν η Αθήνα έφτασε κοντά σε σημείο «κενού εξουσίας» τον Δεκέμβρη. Η πρόταση φανερώνει ασφαλώς το πόσο αποκομμένοι από την κοινωνική πραγματικότητα είναι οι πολιτικοί μας. Πρέπει όμως να δούμε σε αυτήν και μια προαναγγελία μελλοντικών κινδύνων. Ένα νεοφασιστικό σχέδιο δεν είναι ασφαλώς επί θύραις στην Ελλάδα, αλλά τα «πρωτοστοιχεία» του ήδη συγκροτούνται στην απαίτηση επιβολής του «νόμου και της τάξης», σε μια «συμμαχία των ευπόρων» (αφού τα λεφτά δεν φτάνουν σε όλους) και σε μια αδιάκριτη επίθεση εναντίον των μεταναστών που, αφού τους έφεραν κακήν κακώς και χωρίς καμία πολιτική, δεν θα έχουν στο μέλλον καμία επιφύλαξη να τους χρησιμοποιήσουν ως αποδιοπομπαίους τράγους.

Τα «πρωτοστοιχεία» αυτά θα αποκτήσουν όμως πραγματική πολιτική σημασία, κυρίως αν συνδυαστούν με μια σοβαρά επιδεινούμενη οικονομική κρίση και, πολύ περισσότερο, με μια εθνική κρίση – και οι δύο δε είναι αρκετά πιθανές. Αν οι δυνάμεις της αριστεράς και κεντροαριστεράς χάσουν την ηγεμονία, που ουσια-

στικά διαθέτουν στην Ελλάδα μετά το 1974, εξαιτίας της στάσης τους απέναντι στις εξωτερικές απειλές, τότε μπορεί να δημιουργηθούν οι όροι ενός ακροδεξιού αυταρχισμού.

Όχι ότι ο ΣΥΡΙΖΑ είναι «αναμάρτητος». Αν πρέπει για κάτι να επικριθεί, όπως και το σύνολο της αριστεράς, δεν είναι ασφαλώς γιατί επεχείρησε να διατηρήσει την επαφή με το εξεγερμένο τμήμα της νεολαίας και της κοινωνίας, μια επαφή που είναι απολύτως απαραίτητη αν δεν θέλουμε να δούμε από τη μια την ανάπτυξη ενός αντάρτικου πόλεων κι από την άλλη φασισμό. Αλλά, αντίθετα, γιατί δεν μπόρεσε να δώσει πολιτική διέξοδο στην οργή και την αγανάκτηση της νεολαίας, που δεν μπόρεσε και δεν θέλησε, τον Δεκέμβρη, να πει τίποτα περισσότερο από ένα μεγαλοπρεπές «άει στο διάολο» στους εκπροσώπους μιας σάπιας κοινωνίας.

Η ελληνική νεολαία εξεγέρθηκε μαζικά, βίαια και με τόσο πρωτοφανές μίσος και οργή, όχι βέβαια γιατί κάποιιοι την «υποκίνησαν», όπως κάποτε οι κομμουνιστές και οι ΕΑΜοβούλγαροι «υποκινούσαν», αλλά γιατί σκότωσαν ένα παιδί οι εκπρόσωποι ενός κράτους που, εδώ και τρία τουλάχιστον χρόνια, επιδεικνύει κατά πρωτοφανή τρόπο τη σαπίλα του στις τηλεοράσεις, ενός πολιτικού συστήματος που εκφυλίστηκε σε μαφίες αντιτιθέμενων συμφερόντων, που εκτελούν πολιτικούς με αποκαλύψεις σκανδάλων, αρνούνται όμως να τους τιμωρήσουν. Υπουργοί Εργασίας που απασχολούν ανασφάλιστους αλλοδαπούς, υπουργοί Απαγωγών και Παρακολουθήσεων, διεφθαρμένοι δικαστές, παπάδες, πανεπιστημιακοί, γιατροί που σε στέλνουν στον άλλο κόσμο και μια προοπτική για τη νεολαία να ζήσει με 500 ευρώ, ανασφάλιστη, προσκυνώντας τον κάθε βουλευτή για μια θεσούλα στο δημόσιο.

Ήρθαν μετά αυτοί, που «έσπασαν» την Ελλάδα ολόκληρη και διαρρηγνύουν τώρα τα (πολυτελή και συνήθως κλοπιμαία) ιμάτιά τους, γιατί επιτέλους, κάποια στιγμή, η ελληνική νεολαία εξεγέρθηκε, αντί να αποδεχθεί την ωραία προοπτική του «λαμόγιου και της πουτάνας» που της επιφυλάσσουν οι ταγοί της και προπαγανδίζουν οι τηλεοράσεις της! (Και για να συμπληρώσει με μια απόχρωση γελοίου την κατάσταση, το ΚΚΕ αναγγέλλει ότι, στις δικές του εξεγέρσεις, περί την Τρίτη χιλιετία υποθέτουμε, δεν θα σπάσει ούτε τζάμι).

Αν λοιπόν για κάτι θα 'πρεπε να κατηγορήσει κανείς τον Συνασπισμό δεν ήταν ασφαλώς κάποιας μορφής κάλυψη των «κουκουλοφόρων», αλλά μάλλον για το αντίθετο: γιατί δεν προσέφερε στο πιο ριζοσπαστικό, πιο μαχητικό και οργισμένο κομμάτι της ελληνικής νεολαίας και κοινωνίας μιας πολιτική διέξοδο. Και αυτό πλήρωσε σε ένα βαθμό μετά, ακριβώς γιατί η ένταση της εξέγερσης έθεσε τόσο σοβαρά ζητήματα απέναντι στα οποία δεν έχει απάντηση. Ο Δεκέμβρης μπορεί δίκαια να χαρακτηριστεί ως ο «βαθμός μηδέν της πολιτικής», η ολοκλήρωση της «αμφισβήτησης» του υπάρχοντος με μια έκρηξη βίας, με ένα απόλυτο «όχι». Αν όμως αυτό εκδηλώθηκε τότε με τόσο εκρηκτική μορφή, η απουσία οποιασδήποτε επαφής, οποιουδήποτε διαλόγου ανάμεσα σε μια τελείως παρασιτική «ελίτ» και την κοινωνία, σε συνθήκες προϊούσας αποσύνθεσης οποιου-

δήποτε εθνικού σχεδίου και μεγάλης παρακμής της πολιτικής και της σκέψης, φάνηκε ένα μήνα μετά, στο αγροτικό κίνημα.

Τα φαινόμενα αυτά μοιάζουν λοιπόν να αναγγέλλουν την πιθανή προσέγγιση ενός σημείου ρήξης του ελληνικού συστήματος, που δεν ξέρουμε ακόμα ποια μορφή θα πάρει. Για να το πούμε διαφορετικά, έστω και αν δεν είναι καλό να κάνει κανείς προβλέψεις σε μη «ντετερμινιστικά» συστήματα: η Ελλάδα πλησιάζει πιθανώς σε ένα σημείο που εσωτερικά δεν θα μπορεί να διατηρήσει πλέον χοντρικά το βιοτικό επίπεδό της, δεν θα έχει προφανή τρόπο ή μέσα διακυβέρνησης, ενώ εξωτερικά το απολύτως στρατηγικά αλληλένδετο υπάρχον σήμερα κυπριακό κράτος θα κινδυνεύσει να αντικατασταθεί από ένα προτεκτοράτο.

### Αντιπαράθεση εθνικής και κοινωνικής ταυτότητας

Στη νεότερη ελληνική ιστορία, η διάσπαση και η αντιπαράθεση της εθνικής και της κοινωνικής ταυτότητας, οσάκις παρατηρήθηκε, όπως δυστυχώς συμβαίνει και σήμερα, κατέστησε δυνατές και προανήγγειλε πολύ μεγάλες καταστροφές (ο εμφύλιος του 1823-24, που οδήγησε στη μόνιμη, έως σήμερα, υποθήκευση της ελληνικής ανεξαρτησίας, ο διχασμός που οδήγησε στη Μικρασιατική Καταστροφή, ο εμφύλιος 1943-49, μείζων ηθικο-κοινωνική καταστροφή στην ελληνική ιστορία, που οδήγησε στο Κυπριακό και τη δικτατορία του 1967, ο κυπριακός εμφύλιος 1972-74, που οδήγησε στην τουρκική εισβολή του 1974).

Αντίθετα, ο ελληνικός λαός μεγαλούργησε όταν συνέθεσε τη δύναμη της κοινωνικής και της εθνικής του ταυτότητας, όταν ενώθηκε γύρω από ένα εθνικό σχέδιο, με τη γαλλική έννοια του όρου εθνικό, *national*, που να απευθύνεται δηλαδή στο σύνολο του έθνους. Η ιστορία μας έδειξε ότι είναι αδύνατο να υπερασπίσει κανείς διεθνώς τα συμφέροντα του ελληνικού λαού, χωρίς να τα υπερασπίσει στο εσωτερικό της χώρας, όπως είναι αδύνατο να τα υπερασπίσει στο εσωτερικό, αν δεν τα υπερασπίσει στο εξωτερικό.

Μια κυβέρνηση, για παράδειγμα, που ανέχεται τη διαφθορά και τη διαπλοκή, που είναι όμηρος των σκανδάλων της ή κάθε μορφής προβοκάτσιας, δύσκολα μπορεί να έχει ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική. Το ίδιο συμβαίνει και με μια κυβέρνηση που δεν προστατεύει, πολύ περισσότερο στη σημερινή οικονομική συγκυρία, τον δημόσιο χαρακτήρα των μεγάλων επιχειρήσεων και τραπεζών της χώρας, την άθλια λειτουργία των οποίων δεν θα θέλαμε καθόλου να εξωραΐσουμε, γιατί αν κάπου χρειάζεται επανάσταση στην Ελλάδα είναι στον δημόσιο τομέα, αλλά που παραμένουν, στις δικές μας συνθήκες, αναντικατάστατος μοχλός παραγωγικής ανασυγκρότησης. Ελλάδα δεν είναι μόνο χωρικά ύδατα και εναέριος χώρος, είναι επίσης Εθνική, ΟΤΕ, ΔΕΗ, Ολυμπιακή, Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, αλίμονο αν ξαναγυρίσουμε στην εποχή της Πάουερ και της Ούλεν, όταν είμαστε το καταχρεωμένο κλοτσοσκούφι ξένων δυνάμεων. Μια πολιτική που παροξύνει τις κοινωνικές ανισότητες, μια πολιτική που ασκείται κόντρα στην

κοινωνία, δεν μπορεί, ακόμα κι αν έχει τη διάθεση, να αντισταθεί σε ισχυρές διεθνείς δυνάμεις, να χαράξει μαχητική διεθνή πολιτική. Κανένα νέο παιδί δεν θα θυσιάσει τίποτα, πολύ περισσότερο τη ζωή του, για να υπερασπίσει ένα κράτος που, στη συνείδησή του, δεν είναι παρά διεφθαρμένος δυνάστης, ένα κράτος, μια πολιτική, κρατική, κοινωνική ηγεσία που η διαφθορά της σε λερώνει όπου κι αν την αγγίξεις, την ίδια ώρα που δεν υπόσχεται στους νέους αυτής της χώρας, παρά ένα μέλλον πρόσκαιρων εργασιών 400 και 500 ευρώ. Μια τέτοια πολιτική, μια τέτοια εικόνα κράτους και κοινωνίας δεν μπορεί παρά να παράγει τη συχνά τυφλή βία της νέας γενιάς, εξεγέρσεις όπως αυτές του Δεκέμβρη, που εύκολα εμείς, κατά το μάλλον ή ήττον βολεμένοι, καταδικάζουμε, αλλά δυσκολευόμαστε τόσο πολύ να καταλάβουμε και να ερμηνεύσουμε.

Ορισμένοι ψάχνουν να βρουν τώρα πράκτορες της CIA ή ισλαμιστές πίσω από τους ... μαθητές στο Σχηματάρι, που βγήκαν σε διαδήλωση για πρώτη φορά από την εποχή της ΕΠΟΝ, το 1944! Αλλά βέβαια όλοι παρακολουθήσαμε, επί αρκετά χρόνια, όλους τους κοινωνικούς και κρατικούς θεσμούς να εξευτελίζονται ο ένας μετά τον άλλο, με αποκορύφωμα τον ίδιο τον πρωθυπουργό να βάζει τα χεράκια του και να βγάζει τα ματάκια του στη ΔΕΘ, τον Σεπτέμβρη του 2008, καλύπτοντας τις πομπές δύο συνεργατών του, του Γιώργου Βουλγαράκη και του Θόδωρου Ρουσσόπουλου. Εκείνη τη στιγμή ολοκληρώθηκε η απονομιμοποίηση του συνόλου των ελληνικών θεσμών που οδήγησε, πολύ λογικά, στην τρομερή έκρηξη της κοινωνικής και ιδίως νεολαιίστικης βίας, τον Δεκέμβρη. Τώρα αν η CIA έβαλε ή όχι το χεράκι της στην αποκάλυψη σκανδάλων εξαιτίας της ρωσικής πολιτικής Καραμανλή, αυτό δεν είναι διόλου απίθανο - τα σκάνδαλα όμως ήταν παραπάνω από υπαρκτά και δεν έβαλαν τίποτα πράκτορες με το ζόρι τους Έλληνες πολιτικούς και άλλους δημόσιους παράγοντες να κλέβουν! Αν κάτι απέδειξε η διακυβέρνηση Καραμανλή είναι ότι μια νεοφιλελεύθερη, κοινωνικά ανάλγητη, οικονομικά «αποεθνικοποιητική» και φιλική προς τη διαφθορά κυβερνητική διαχείριση μιας χώρας με τόσο προβληματικές κρατικές και κοινωνικές δομές, υπονομεύει τελικά και ορισμένες θαρραλέες πρωτοβουλίες στην εξωτερική πολιτική.

Το ίδιο άλλωστε συνέβη, ας μην το ξεχνάμε, και με την κυβέρνηση του Ανδρέα Παπανδρέου. Αν το ΠΑΣΟΚ υπέκυψε τόσο εύκολα στις σειρήνες του σημαντικού «εκσυγχρονισμού» και της άκριτης «ευρωλαγνείας» του, ήταν γιατί είχε σχεδόν ολόκληρο βουτηχτεί στη διαφθορά και τη διαπλοκή, αλλά και είχε εν πολλοίς χρεωκοπήσει στα θέματα εσωτερικής διακυβέρνησης. Του ήταν επομένως τελικά αδύνατο να διατηρήσει, υπό τις συνθήκες αυτές, και τον ανεξαρτησιακό πυρήνα των εξωτερικών του επιλογών, που άρχισαν να καταρρέουν η μία μετά την άλλη, χωρίς καν σοβαρή αντίσταση (Ιμια, Μαδρίτη, S-300,elsinki, Ανάν). Αντικοινωνικές, νεοφιλελεύθερες και ανεκτικές της διαφθοράς πολιτικές δεν μπορούν να ενώσουν τη νεολαία και την κοινωνία πίσω από ένα εθνικό σχέδιο, πολύ περισσότερο να την κινητοποιήσουν για την άμυνα της χώρας από εξωτερικές απειλές.

Ισχύει όμως και το αντίστροφο. Κάποιος που θέλει να υπερασπίσει τον ελληνικό λαό από τους εγχώριους «νταβατζήδες», για να χρησιμοποιήσουμε τον όρο που εισήγαγε ο κ. Καραμανλής, δεν μπορεί να το κάνει αδιαφορώντας για την ύπαρξη διεθνών «νταβατζήδων». Πολύ περισσότερο, δεν μπορεί να το αποφύγει μια Αριστερά ή μια Κεντροαριστερά που θέλει να έχει, εκτός από ηρωικό παρελθόν, και κάποιο μέλλον, να μην είναι μόνο το φως ενός άστρου που 'σβησε προ πολλού και που η μόνη της φιλοδοξία είναι να παραμένει περιθωριακός συλλέκτης κοινωνικής δυσaréσκειας.

### Έθνος, κοινωνία, δημοκρατία

Από την πρώτη στιγμή που ο ελληνικός λαός διεκδίκησε την ελευθερία του, πραγματοποιώντας, στις αρχές του 19ου αιώνα, τη δεύτερη μεγαλύτερη επανάσταση μετά τη Γαλλική στην Ευρώπη, το κοινωνικό, το πολιτικό και το εθνικό ζήτημά του παραμένουν αξεδιάλυτα συνδεδεμένα. Στη Γαλλία της επανάστασης υπήρχε μεγάλη ευχέρεια να τεθεί το αίτημα της πολιτικής ελευθερίας χωρίς αρχική ανάμειξη ξένων δυνάμεων. Αν κι εκεί ακόμα, η Επανάσταση βρέθηκε γρήγορα αντιμέτωπη με το διεθνές περιβάλλον της και, εν τέλει, ήδη εκφυλισμένη η ίδια, ηττήθηκε από αυτό, από το διεθνές σύστημα που έμελλε να ονομασθεί Ιερά Συμμαχία. Στην περίπτωση της Ελλάδας δεν υπήρξε καν αυτή η αρχική ευχέρεια, ευθύς εξαρχής, η Ελληνική Επανάσταση, μαχόμενη κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αλλά και της Ιεράς Συμμαχίας, υποχρεώθηκε να θέσει ταυτόχρονα το ζήτημα της πολιτικής και της εθνικής ελευθερίας. Εν μέρει μόνο τα κατάφερε. Η επανάστασή μας υπήρξε ανολοκλήρωτη. Δεν μπορέσαμε να φτιάξουμε το κράτος που οραματίστηκαν οι Εθνοσυνελεύσεις μας. Καταλήξαμε με μια ανάπηρη ανεξαρτησία που μας στοιχειώνει μέχρι σήμερα.

Έκτοτε, οι διεθνείς δυνάμεις και εξελίξεις καθόρισαν αποφασιστικά την ιστορία του νεότερου ελληνικού κράτους, από τη μια είχαμε την βασικά συγκρουσιακή σχέση με τον τουρκικό χώρο, από την άλλη αντιμετωπίσαμε τις συνέπειες του ανταγωνισμού των μεγάλων δυνάμεων για τον έλεγχο του ελληνικού χώρου, χώρου ασύγκριτης στρατηγικής αξίας. Το 1844, ο Βρετανός πρέσβης στην Αθήνα σερ Λάιονς, συνόψισε έξοχα την πάγια δυτική στρατηγική επιδίωξη, γράφοντας στην κυβέρνησή του: «Μια ανεξάρτητη Ελλάδα είναι παραλογισμός. Η Ελλάδα θα είναι είτε αγγλική, είτε ρωσική. Κι αφού δεν πρέπει να είναι ρωσική, θα είναι αγγλική».

### Υπάρχει πρόβλημα απειλής και εξάρτησης;

Μερικοί θα πουν ότι αυτά είναι προβλήματα του παρελθόντος. Ότι σήμερα η Ελλάδα δεν αντιμετωπίζει απειλή από την Τουρκία και δεν είναι αντικείμενο



ελέγχου από την Ουάσινγκτον, είναι αξιοσέβαστο μέλος της ΕΕ και δεν έχει ανάγκη κανένα. Αν είναι όμως έτσι, τι γυρεύει απέναντι από τη Χίο και τη Μυτιλήνη ο μεγαλύτερος αποβατικός στόλος στον κόσμο, τι θέλουν 45.000 Τούρκοι στρατιώτες στην Κύπρο, γιατί καταβάλουμε κολοσσιαίους πόρους για εξοπλισμούς, γιατί λύσσαξε ο κ. Μπράιζα, ο κ. Σπέκχαρντ, ο κ. Φριντ, να μην κατασκευάσει η Ελλάδα τον αγωγό Σάουθστρημ. Όσοι τα λένε αυτά, όσοι ισχυρίζονται ότι αυτή η χώρα δεν αντιμετωπίζει κρίσιμες εξωτερικές προκλήσεις, το μόνο που απεργάζονται είναι η άνευ όρων υποταγή της στα κελεύσματα των πλούσιων και ισχυρών του πλανήτη. Ο ελληνικός λαός όμως θα περνάει καλύτερα αν υποταγεί, αν αφήσει τη χώρα του, το κράτος του, το μόνο που μπορεί, έστω και λίγο, να επηρεάσει τις αποφάσεις του, να χάσει και τα τελευταία υπολείμματα της ανεξαρτησίας του; Θα περνάει καλύτερα αν λείι απλώς γιες στις επιταγές των μεγάλων κέντρων της παγκοσμιοποίησης και της αυτοκρατορίας; Και μάλιστα αν το κάνει τώρα, όταν τρεκλίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση, όταν ο κόσμος μπαίνει πιθανώς στη χειρότερη οικονομική κρίση που έζησε εδώ κι έναν αιώνα, όταν όλα γύρω μας είναι τόσο αβέβαια; Μπορεί κανένας να ελπίζει ότι μια χώρα που απειλείται ή εξαρτάται από εξωτερικές δυνάμεις μπορεί στ' αλήθεια να εφαρμόσει στο εσωτερικό της πολύ προοδευτικές οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές; Και μόνο οι τεράστιες αμυντικές δαπάνες της Ελλάδας τα τελευταία 35 χρόνια, δαπάνες που συνιστούν και τη σημαντικότερη πηγή διαφθοράς και διαπλοκής του ελληνικού πολιτικού συστήματος, συνιστούν και την καλύτερη απόδειξη της σύνδεσης εσωτερικής και εξωτερικής πραγματικότητας.

Η αλληλεξάρτηση των εσωτερικών εξελίξεων με το διεθνές περιβάλλον είναι σήμερα τεράστια, πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι στις αρχές του 19ου αιώνα. Διοχετεύουμε τεράστιους πόρους σε αμυντικές δαπάνες και γύρω στο 70% των πάσης φύσεως δικαιοδοτικών λειτουργιών μας προέρχεται από τις Βρυξέλλες.

Κανείς δεν μπορεί να εφαρμόσει μια προοδευτική πολιτική στη χώρα αν δεν πάρει υπόψη του αυτή την πραγματικότητα. Στη φαντασία μας μπορούμε ασφαλώς να θεωρήσουμε ότι δεν υπάρχει Ευρωπαϊκή Ένωση, ΝΑΤΟ, τουρκικός στρατός, Βαλκάνια ή Ρωσία, Κυπριακό ή Ελληνοτουρκικά, Παγκοσμιοποίηση και Αυτοκρατορία. Στην πραγματικότητα όμως, πολιτικές δυνάμεις που δεν έχουν μια αυτόνομη διεθνή πολιτική, ικανή να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά και ταυτόχρονα εσωτερικές και εξωτερικές προκλήσεις, προορίζονται είτε να καταστραφούν, είτε να γίνουν απλοί ιμάντες μεταβίβασης των πιέσεων του διεθνούς περιβάλλοντος. Η χώρα όμως χρειάζεται απελπιστικά ένα νέο σχέδιο κι ένα τέτοιο σχέδιο πρέπει να συνθέτει εσωτερική και εξωτερική πολιτική, να καθιστά, όσο είναι posible στις δύσκολες διεθνείς συνθήκες, τον ελληνικό λαό υποκείμενο της ιστορίας του και το ελληνικό κράτος εκφραστή των συμφερόντων του.

## Τα παραδείγματα του ΕΑΜ και του ΠΑΣΟΚ

Όταν η κοινωνική και εθνική ταυτότητα συγκρούστηκαν, οδηγηθήκαμε σε μεγάλες κοινωνικές και εθνικές καταστροφές, όπως η μικρασιατική και η κυπριακή. Ισχύει όμως και το αντίστροφο. Όταν ενώθηκε η δύναμη της εθνικής και της κοινωνικής ταυτότητας, ο ελληνικός λαός γέννησε το μεγαλείο της Εθνικής Αντίστασης, της λαμπρότερης στην Ευρώπη του Γ' Ράιχ, που δεν ήταν άλλωστε μόνο εθνική αλλά επίσης, όπως και το '21, μια βαθιά δημοκρατική και κοινωνική επανάσταση. Αυτές είναι οι δημοκρατικότερες και πιο «κοινωνικές» περίοδοι της ιστορίας του ελληνικού λαού. Η σύνθεση του κοινωνικού και του εθνικού από τον Ανδρέα Παπανδρέου, όποια κριτική κι αν κάνει κανείς στην εμπειρία του ΠΑΣΟΚ, ήταν που επέτρεψε στην Ελλάδα να ανασυγκροτηθεί, μετά την κυπριακή τραγωδία, και να παίξει ένα σπουδαίο διεθνή ρόλο, τελείως δυσανάλογο προς το μέγεθος της χώρας μας. Το Ισραήλ, μια στρατιωτική υπερδύναμη που διέλυε ταυτόχρονα όλους τους στρατούς των Αράβων, δεν μπόρεσε να κάμψει ένα αντάρτικο κίνημα στον Λίβανο, που κατάφερε να συνθέσει τη δύναμη της θρησκευτικής, της εθνικής και της κοινωνικής ταυτότητας. Οι μεγάλες επιτυχίες της Αριστεράς σήμερα, στη Λατινική Αμερική, στηρίζονται ακριβώς στη σύνθεση της πάλης για κοινωνικά δικαιώματα και της εθνικής αντίστασης στην βορειοαμερικάνικη επιβουλή.

## Αριστερά και Κυπριακό

Η ελληνική Αριστερά, ό,τι κι αν της προσάψει κανείς, μπορεί να είναι περήφανη γιατί ηγήθηκε της μεγαλειώδους Εθνικής Αντίστασης, γιατί έδωσε τους πρώτους νεκρούς στους δρόμους της Αθήνας συμπαραστεκόμενη στον αγώνα των Κυπρίων για αυτοδιάθεση, γιατί αντιστάθηκε στις διαρκείς επεμβάσεις των Αγγλοαμερικανών στη μετεμφυλιακή Ελλάδα. Ήταν ο πρόεδρος της ΕΔΑ, ο Ηλίας Ηλιού, που προειδοποίησε ότι οι συνθήκες της Ζυρίχης και του Λονδίνου, μια πρώιμη μορφή στην πραγματικότητα του σχεδίου Ανάν, αν και το σχέδιο ήταν σαφώς χειρότερο από τις συνθήκες εκείνες, θα καταρρεύσουν μέσα στο αίμα, ήταν ο Ηλίας Ηλιού που τις χαρακτήρισε, μέσα στη Βουλή των Ελλήνων, Ανταλκίδειο Ειρήνη. Έλεγαν τότε, οι οπαδοί των συνθηκών, ότι μια περίοδος ανέφελης ειρήνης εγκαινιάζεται μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, ότι ανήκει οριστικά στο παρελθόν η αντιπαράθεση. Ξέρουμε τώρα τι περιελάμβανε αυτή η ανέφελη ειρήνη: δικτατορία στην Ελλάδα, εισβολή στην Κύπρο, παρ' ολίγον πόλεμο Ελλάδας-Τουρκίας. Μόνο χάρη στην παρουσία και δράση των σοσιαλιστών του Βάσου Λυσσαρίδη και του Δώρου Λοΐζου, έγινε δυνατή η ματαίωση των σχεδίων του Κίσσινγκερ για εγκατάσταση του Κληρίδη και η επιστροφή του Μακαρίου, δηλαδή η διάσωση, έστω και ακρωτηριασμένης, της Κυπριακής Δημοκρατίας. Έκτοτε, όχι μόνο δεν κερδίσαμε την ειρήνη, αλλά πληρώνουμε ακόμα την υπο-

ταγή μας στην Αγγλία και την Αμερική, το 1960, τους δύο πνεύμονες της Ελλάδας κατά την έκφραση του Γεωργίου Παπανδρέου, με μια τρομακτική κούρσα εξοπλισμών, που γονατίζει την κοινωνική ανάπτυξη της χώρας μας, υπονομεύοντας εντέλει και την αμυντική της ικανότητα.

### Προϋποθέσεις για ειρήνη με την Τουρκία

Από αυτή την τραγική εμπειρία μισού αιώνα, θα 'πρεπε να είχαμε βγάλει ήδη ορισμένα συμπεράσματα:

Πρώτον, ότι θα ήταν ευχής έργο, τόσο για τον ελληνικό, όσο και για τον τουρκικό λαό, η διακοπή της ελληνοτουρκικής αντιπαράθεσης, που έχει ένα τεράστιο κόστος για πολύ αμφίβολα κέρδη και προσφέρει σε ξένες προς την περιοχή μας δυνάμεις έναν τεράστιο μοχλό πίεσης και ελέγχου.

Δεύτερον, ότι η συμφιλίωση δεν μπορεί να επέλθει με ανέξοδους δεκάρικους, ή με τη μη αναγνώριση του πραγματικού προβλήματος, πρέπει να στηρίζεται σε υγιείς βάσεις, για να έχει μέλλον και να μην οδηγήσει έναν ψυχρό πόλεμο, ή μια ψυχρή ειρήνη, διαλέξτε εσείς πώς θέλετε να περιγράψετε τη σημερινή κατάσταση, σε μια θερμή αντιπαράθεση. Για να βρούμε μια λύση με την Τουρκία, που δεν θέλουμε και δεν μπορεί να πάρει τη μορφή της πλήρους επικράτησης της μίας χώρας επί της άλλης, τότε πρέπει να αναζητήσουμε μια μέση λύση, για να χρησιμοποιήσω τον όρο του Αριστοτέλη. Μια τέτοια λύση προϋποθέτει όμως μια σχετική συμμετρία των δύο συναλλασσομένων και σήμερα δεν υφίσταται τέτοια συμμετρία. Οι διαρκείς ελληνικές παραχωρήσεις και υποτιθέμενες χειρονομίες καλής θέλησης, με αποκορύφωμα την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με μια χώρα που δεν αναγνωρίζει ένα μέλος της ΕΕ και διατηρεί στρατό κατοχής στο έδαφός του, έχουν εμπεδώσει το συμπέρασμα της Άγκυρας (ήδη από την εμπειρία του 1922, 1955, 1974, 1996) ότι με τους Έλληνες, αν όχι και με τους Ευρωπαίους περνάει ο τσαμπουκάς. Με την πολιτική που ασκήσαμε αφαιρέσαμε από την Άγκυρα οποιοδήποτε κίνητρο για συμβιβασμό.

Το τρίτο και σπουδαιότερο συμπέρασμα, από την τραγική εμπειρία που εγκαίνιασαν οι συνθήκες Ζυρίχης και Λονδίνου, είναι ότι μια κακή συμφωνία μπορεί να αποδειχθεί πολύ χειρότερη, πολύ πιο επικίνδυνη, από τη συνέχιση μιας ψυχρής αντιπαράθεσης. Όσοι νομίζουν για παράδειγμα, ότι θα απαλλαγούν από το Κυπριακό ή τα προβλήματα στο Αιγαίο, κλείνοντάς τα όπως-όπως, όχι μόνο θα τα ξαναβρούν μπροστά τους, θα τα ξαναβρούν με πολύ χειρότερη μορφή. Μια κακή ρύθμιση αίφνης στην Κύπρο, μπορεί να στερήσει την Ελλάδα από τη δυνατότητα υπεράσπισης των Ελληνοκυπρίων, καθιστώντας και εκείνη και αυτούς όμηρους της καλής διάθεσης Άγκυρας, Λονδίνου και Ουάσινγκτον. Στη χειρότερη περίπτωση, θα μπορούσε να προκαλέσει μια εθνοτική σύρραξη στο νησί, τύπου Λιβάνου ή Βοσνίας, με ό,τι θα συνεπάγεται για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Από τη στιγμή που θα θιγούν κρίσιμα ζητήματα κρατικής κυριαρχίας,

μπορεί επίσης να διαρραγούν οι προϋποθέσεις του εσωτερικού, ειρηνικού πλαισίου πολιτικών εξελίξεων, που χαρακτηρίζει τον ελληνικό χώρο μετά το 1974. Να έχουμε δηλαδή στην Κύπρο, ενδοελληνικές συρράξεις πριν ή μετά μια συμφωνία.

### Το όριο μιας ασφαλούς λύσης στην Κύπρο

Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο πρέπει να ορίσουμε επακριβώς τα όρια μιας ασφαλούς λύσης για την Κύπρο. Η κριτική που τουλάχιστον ο γράφων διατύπωσε στο σχέδιο Ανάν σε δύο βιβλία (*Η Αρπαγή της Κύπρου*, Λιβάνης 2004 και *Η Κύπρος σε Παγίδα*, Λιβάνης 2008) δεν αφορούσε τον ετεροβαρή, υπέρ των Τουρκοκυπρίων χαρακτήρα του. Προσωπικά, δεν θα είχα αντίρρηση, αν θέλουν να δώσουν οι Ελληνοκύπριοι τρεις Τζάγκουαρ και πέντε σπίτια σε κάθε Τουρκοκύπριο. Δυστυχώς βέβαια, μερικοί, όσο σφιχτοί είναι στα ρεάλια, τόσο πιο large εμφανίζονται στα ζητήματα της κρατικής κυριαρχίας, υπονομεύοντας έτσι το συλλογικό αγαθό επί του οποίου στηρίζεται και η ατομική τους ευημερία. Η κριτική του γράφοντος ήταν ότι το σχέδιο Ανάν αφαιρούσε στην πραγματικότητα από τους Κύπριους το κράτος που σήμερα διαθέτουν, εν ονόματι μιας φαντασιακής επανένωσης του νησιού και μιας εξίσου φαντασιακής λύσης του Κυπριακού. Υπήγαγε την πλειοψηφία του κυπριακού πληθυσμού, στην εξουσία τριών ξένων δικαστών, που θα εκπροσωπούσαν τα συμφέροντα Αγγλίας και Αμερικής, και τριών ξένων στρατών. Δημιουργούσε έτσι την προϋπόθεση μιας ανεξέλεγκτης έκρηξης, προϊόν της σύγκρουσης ανάμεσα στη θέληση της πλειοψηφίας και τις νομικές ρυθμίσεις που θα της είχαν επιβληθεί.

Οι Ελληνοκύπριοι, το 80% των Κυπρίων έζησαν τις τελευταίες δεκαετίες με ασφάλεια και ευημερία γιατί απολάμβαναν της προστασίας ενός σχετικά κανονικού κράτους. Και κανονικό κράτος σημαίνει σε όλο τον κόσμο ότι κυβερνά η πλειοψηφία, με ειδικές ρήτρες προστασίας της μειονότητας, που δεν μπορούν όμως να καταργούν τον κανόνα της πλειοψηφίας στα κεντρικά κρατικά ζητήματα. Κράτος σημαίνει αστυνομία, στρατό, δικαίωμα αυτοάμυνας. Αν αυτά δεν υπάρχουν, δεν υπάρχει κράτος. Σε αυτές τις αρχές θα μπορούσε να γίνει σκόντο μόνο σε ό,τι αφορά τις ρυθμίσεις για το κατεχόμενο σήμερα τμήμα της νήσου. Αν θέλουν, ας εφαρμόσουν στην τουρκοκυπριακή ζώνη τις σουρεαλιστικές ιδέες εκ περιτροπών προεδρίας, διαιτητικού ρόλου ξένων και δεν ξέρω ποια άλλη ανοησία μπορεί να παραχθεί από την αιμομειξία ελληνικού ραγιαδισμού και αποικιοκρατικής πανουργίας. Όπου ζουν όμως οι Ελληνοκύπριοι το κράτος πρέπει να είναι κανονικό, με την έννοια που αναφέραμε. Αν αυτό το όριο παραβιαστεί, αν οι Ελληνοκύπριοι μείνουν χωρίς κρατική προστασία, χωρίς δικαίωμα και μέσο αυτοάμυνας, τότε κυβερνώνμενοι από Έλληνα πρόεδρο, τότε από Τούρκο πρόεδρο και τότε από ξένο δικαστή, με ψήφους που σταθμίζονται ανάλογα με την εθνότητα των πολιτών (!), δύο κράτη σε συσκευασία ενός, με δαιδάλους διαδικασιών, με δύο ή τρεις αστυνομίες, και χωρίς στρατό, όπως ήδη αποκαλύφθη-

κε, όχι μόνο ότι συζητείται στις διαπραγματεύσεις της Λευκωσίας, αλλά και συνιστά πρόταση του κ. Χριστόφια, τότε, όχι μόνο δεν θα λύσουμε το Κυπριακό, αλλά θα κινδυνεύσουμε να ανοίξουμε ένα νέο, πολύ πιο τραγικό και αιματηρό κεφάλαιο της κυπριακής και ελληνικής ιστορίας. Αν οι Ελληνοκύπριοι διαπραγματευτές και οι Έλληνες πολιτικοί, θέλουν σώνει και καλά να δοκιμάσουν τις σουρεαλιστικές ιδέες τους για εκ περιτροπής προεδρίες, ξένους δικαστές και δεν ξέρω τι άλλες παγκοσμίως μοναδικές ανοησίες, που περιείχε το σχέδιο Ανάν και συζητώνται τώρα στη Λευκωσία, ας τις δοκιμάσουν στην τουρκοκυπριακή ζώνη. Ας αφήσουν όμως το 80% των Κυπρίων, τους Ελληνοκυπρίους, ήσυχους, υπό την προστασία ενός κράτους που να διαθέτει τα βασικά χαρακτηριστικά όλων των κρατών παγκοσμίως (κανόνας πλειοψηφίας, μέσα επιβολής κυριαρχίας και αυτοάμυνας). Στο κάτω-κάτω, το συνταγματικό δίκαιο έχει μια ιστορία αιώνων – δεν είναι οι Κύπριοι πιο έξυπνοι και προηγμένοι από όλους τους ευρωπαϊκούς λαούς. Ούτε μπορούμε να συνεχίσουμε επ’ άπειρον να πιστεύουμε ότι θα βρούμε εμείς τον τρόπο, αφού υπογράψουμε, να μην εφαρμόσουμε αυτά που θα συμφωνήσουμε, να κοροϊδέψουμε τους «κουτόφραγκους», όπως ίσως νομίσσαμε ότι θα κάνουμε το 1960 ή όταν αποδεχτήκαμε τη διζωνική-δικοινοτική με πολιτική ισότητα.

Οι ελληνικές και κυπριακές πολιτικές δυνάμεις οφείλουν, πριν είναι αργά, να τοποθετηθούν ευθαρσώς απέναντι στο πρόβλημα, που επιδιώκουν να αποφύγουν. Στην Ελλάδα, κι ακόμα περισσότερο στην Κύπρο, έχουμε μάθει άλλα να λέμε, άλλα να σκεφτόμαστε, άλλα να κάνουμε. Υπογράψαμε τις συνθήκες του 1960 νομίζοντας ότι δεν θα τις εφαρμόσουμε στο τέλος, αλλά ήρθε η στιγμή που η Τουρκία επικαλέστηκε το δικαίωμα επέμβασης που της παραχωρήσαμε. Το 2004 γλυτώσαμε το κυπριακό κράτος γιατί, τρόπον τινά, ξεγελάσαμε, αιφνιδιάσαμε τον διεθνή παράγοντα. Αλλά κανένας στρατηγός δεν κέρδισε την ίδια μάχη για δεύτερη φορά με τον ίδιο τρόπο. Η ιστορία ζητάει τώρα από τους Ελληνοκύπριους να αποδείξουν ότι είναι ώριμοι πολίτες, ότι δεν είναι κοινότητα εις αναζήτηση διεθνούς κηδεμόνα, ότι μπορούν να μιλήσουν τη γλώσσα της αλήθειας και της πολιτικής και να υποτάξουν τα μερικά, ιδιοτελή τους συμφέροντα στο ύψιστο αγαθό διατήρησης της κρατικής τους οντότητας, ειδάλλως δεν θα αξίζουν και δεν θα διατηρήσουν το κράτος τους και στο τέλος δεν θα τους λυπηθεί και δεν θα τους συμπαρασταθεί. Θέλοντας να κάνουμε μονίμως το καλό παιδί, λέγοντας πράγματα που δεν εννοούμε στην πραγματικότητα, το μόνο που θα καταφέρουμε στο τέλος είναι να ξεγελάσουμε τους εαυτούς μας, κάνοντας το ψέμα μας αλήθεια μας. Και η ειρωνεία της ιστορίας είναι ότι θα την πατήσουμε, προσπαθώντας να γίνουμε αρεστοί στα δυτικά κέντρα ισχύος, τη στιγμή ακριβώς που η ισχύς τους κλονίζεται παγκόσμια. Μόνο αν το κυπριακό κράτος και ο κυπριακός λαός διεκδικήσουν ευθέως, με πολιτικό, ειρηνικό, δημοκρατικό τρόπο, περιφρουρώντας αυτή τη διεκδίκηση από τις πιθανές προβοκάτσιες ξένων υπηρεσιών έτοιμων να χρησιμοποιήσουν αγανακτισμένους υπερπατριώτες (βλ. κλασικό παράδειγμα ΕΟΚΑ Β') το κανονικό κράτος που δικαιούνται όλοι οι λαοί του κόσμου, υπάρχει ελπίδα να σώσουν τουλάχιστο αυτό που σήμερα διαθέτουν.

## Ελλάδα, Κύπρος και Αυτοκρατορία

Στην περιοχή μας διασταυρώνονται δύο μεγάλες αυτοκρατορικές στρατηγικές. Η πρώτη, είναι η επέκταση στη Μέση Ανατολή, περιλαμβανομένης της ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και του ελέγχου από το Ισραήλ της ευρύτερης περιοχής του. Η δεύτερη είναι η ολοκλήρωση του ελέγχου των Βαλκανίων, με τη δημιουργία μιας ζώνης μη βιώσιμων κρατιδίων προτεκτοράτων, στην προοπτική μιας μεγάλης σύγκρουσης με τη Ρωσία για τον έλεγχο της Ουκρανίας. Αυτές οι στρατηγικές απαιτούν άμεσα από τον ελληνικό χώρο να λύσει το Κυπριακό με μια παραλλαγή του σχεδίου Ανάν, να αποδεχθεί μια λύση μαϊμού για τα Σκόπια, να αναγνωρίσει την ανεξαρτησία του Κοσόβου και να διακόψει τις σχέσεις με τη Ρωσία.

Πιστεύει κανείς ότι ο ελληνικός λαός θα ζήσει καλύτερα αν αποδεχθεί αυτά που του ζητάνε; Γιατί δίπλα μας, η Τουρκία του Ερντογάν καταφέρνει να έχει καλές σχέσεις και με την Ουάσινγκτον και με την Τεχεράνη, και με τη Χαμάς και με το Ισραήλ, ενώ διεκδικεί ήδη να εκτοπίσει την Ελλάδα από την προνομιακή σχέση που πήγε να αποκτήσει κάποια στιγμή με τη Ρωσία του Πούτιν;

Κανείς δεν θα 'θελε μια μετωπική σύγκρουση με ισχυρά κέντρα ισχύος. Κι αν μια τέτοια σύγκρουση προκληθεί, θα έρθει ως αποτέλεσμα μιας μακρόχρονης πολιτικής κατευνασμού και ενδοτισμού, που θα αυξήσει αναπόφευκτα την «όρεξη» των τρίτων. Αλλά εδώ κινδυνεύουμε να μην διαπραγματευόμαστε ούτε καν την εξάρτησή μας, να θυσιάσουμε ζωτικά εθνικά συμφέροντα του ελληνικού λαού, για μια φωτογραφία με τον Ομπάμα ή τη Χίλλαρυ, για την εύνοιά τους, που κάποιο αταβιστικό ένστικτο κάνει μεγάλο μέρος των πολιτικών μας να θεωρεί το κυριότερο όπλο για την εσωτερική πολιτική τους επικράτηση. Στην πραγματικότητα και τα δυτικά κέντρα ισχύος θα τροποποιούσαν την πολιτική τους, αν έβρισκαν απέναντί τους ένα μέτωπο πολιτικών δυνάμεων που, ανεξαρτήτως άλλων ιδεολογικών διαφορών, θα εξέφραζε τη διάθεση του ελληνικού λαού για αξιοπρεπείς λύσεις σε Κύπρο και Αιγαίο, για συνέχιση και εμβάθυνση της σχέσης με τη Ρωσία και μιας ευρύτερης, πολύπλευρης διεθνούς πολιτικής.

## Η διάσπαση ως προνομιακό «ιμπεριαλιστικό» εργαλείο

Οι δυνάμεις που μας επιβουλεύονται ξέρουν από την εμπειρία δύο αιώνων ότι τους συμφέρει η διάσπαση, ότι αυτός είναι ο προνομιακός τρόπος για να νικήσουν τον ελληνικό λαό. Η ελληνική Αριστερά και Κεντροαριστερά ανδρώθηκαν και απέκτησαν ένα τεράστιο ηθικό κεφάλαιο γιατί υπερασπίστηκαν τη χώρα απέναντι σε ξένες επιβουλές, το ΚΚΕ στη δεκαετία του 1940, το ΠΑΣΟΚ στη δεκαετία του 1970 και 1980. Η Ουάσινγκτον θα 'θελε πάρα πολύ να είναι αυτές οι δυνάμεις που θα επωμιστούν το βάρος εθνικά επαχθών ρυθμίσεων. Κι όταν αυτές καταρρεύσουν, τότε θα πριμοδοτήσουν ενδεχομένως έναν ακροδεξιό υπερ-

πατριωτικό εθνικισμό, που δεν θα τους ενοχλεί, γιατί θα έχουν γίνει ήδη οι παραχωρήσεις, αντίθετα, μπορεί να γίνει το ιδεολογικό τσιμέντο για την επιβολή αυταρχικών, αν όχι και καθαρά νεοφασιστικών λύσεων, εφόσον ζητήσει μεσοπρόθεσμα τέτοιες λύσεις η μεγάλη οικονομική κρίση.

Η πορεία αποσύνδεσης του εθνικού και του κοινωνικού, σταδιακής αποσύνθεσης του όποιου εθνικού σχεδίου, αποσύνδεσης Ελλάδας και Κύπρου είναι ήδη σε εξέλιξη. Η πολιτική και ευρύτερη δημόσια ζωή μας, και στην Ελλάδα και στην Κύπρο, γίνονται όλο και πιο σουρεαλιστικές. Συζητάμε για τα γκάλοπ, για το ποιος θα κυβερνήσει τη χώρα, αλλά δεν ακούμε ούτε μισή ιδέα για το τι θα κάνει αυτός που την κυβερνάει ή θα την κυβερνήσει. Στην Κύπρο ασχολούνται με λύσεις ανέκδοτα, εκπονούν νέα συντάγματα, προσπαθώντας να κρύψουν πού θα πάει η εξουσία που αφαιρούν αυτά τα σχέδια από την πλειοψηφία του κυπριακού λαού. Επίσημως επιδιώκουμε μια διζωνική-δικοινοτική ομοσπονδία με πολιτική ισότητα, το 80% όμως των πολιτών που θα ζήσουν σε αυτό το κράτος-εύρημα δηλώνουν στις δημοσκοπήσεις ότι δεν καταλαβαίνουν περί τίνος πρόκειται.

### Έθνος και τάξη, εθνικισμός και διεθνισμός

Ορισμένοι θα πουν ότι οι αριστεροί δεν έχουν δουλειά με τα έθνη, θα αρνηθούν ακόμη και την ύπαρξή τους. Δεν τους παραξενεύει καθόλου ότι κάποτε, όσους μιλούσαν για διεθνισμό, τους φώναζαν στην Ασφάλεια, ενώ σήμερα τους κάνουν καθηγητές στα πανεπιστήμια. Έχουν ξεχάσει προ πολλού εκείνο το επίθετο προλεταριακός που συνόδευε κάποτε τον διεθνισμό και, εγώ τουλάχιστον, δεν ξέρω πολλούς «προλετάριους» που συμμερίζονται τις ιδέες τους. Ο διεθνισμός όμως, πρώτον, προϋποθέτει έθνη και δεύτερον θέλει να τα ενώσει σε σχέση συνεργασίας, όχι υποταγής του ενός προς το άλλο. Για να ενωθούν τα έθνη δεν ωφελεί σε τίποτα να ανακηρυχθούν ανύπαρκτες οι διαφορές τους, ωφελεί αντίθετα να λυθούν με δίκαιο τρόπο.

Για να ξαναγυρίσουμε στον κλασικό μαρξισμό, που αχώνευτο υποτίθεται ότι μας πλασάρουν οι οπαδοί της παράδοσης του ελληνικού λαού σε όποιο γειτονικό κράτος επιδιώκει κάτι εις βάρος της χώρας του, οφείλουμε να υπογραμμίσουμε ότι ουδέποτε η αφετηρία του δεν υπήρξε η υπεράσπιση της εργατικής τάξης καθαυτή. Το ειδικό ενδιαφέρον του Μαρξ για την εργατική τάξη, πέραν της γενικής υπεράσπισης από έναν δημοκράτη και επαναστάτη των πιο καταπιεσμένων και εκμεταλλευόμενων στρωμάτων, οφείλεται στην αναζήτηση υποκειμένου με θέληση και συμφέρον να δράσει για την ευρύτερη ριζοσπαστική αλλαγή όλης της κοινωνίας, να γίνει εκφραστής των συνολικών συμφερόντων της. Ο Μαρξ ήταν ένας μεγάλος κοινωνικός επαναστάτης και στοχαστής, όχι συνδικαλιστής της ΔΕΗ! Κι ο μαρξισμός θεμελιώθηκε ως πειραματική επιστήμη, όχι ως θεολογικό δόγμα.



Ο ίδιος ο Μαρξ πρόλαβε να δει την πρώτη «προλεταριακή επανάσταση» με την Κομμούνα του Παρισιού, μόνο που αυτή η επανάσταση προκλήθηκε από την προδοσία της γαλλικής ιθύνουσας τάξης απέναντι στο έθνος της! Έκτοτε, οι μεγαλύτερες επιτυχίες των κομμουνιστών και των μαρξιστών, της Ρωσικής, Κινέζικης, Γιουγκοσλαβικής, Κουβανέζικης, Βιετναμικής, ΕΑΜικής Επανάστασης, οφείλονται στη συμμαχία τους με καταπιεσμένα έθνη. Ο μαρξισμός, άλλωστε, είναι πειραματική επιστήμη και ο Μαρξ μελέτησε κυρίως ένα συγκεκριμένο πλαίσιο, αυτό του ευρωπαϊκού καπιταλισμού του 19ου αιώνα. Αν ο Στάλιν τον μετέτρεψε σε θεολογικό στήριγμα της εξουσίας του, καταντάει πολύ γελοίο να προσπαθούμε τώρα να τον μετατρέψουμε σε ιδεολογικό στήριγμα και εργαλείο της προσαρμογής στον ισχυρότερο ιμπεριαλισμό που γνώρισε η ανθρωπότητα! Δεν νομίζουμε, άλλωστε, ότι η εργατική ή όποια άλλη λαϊκή τάξη ωφελήθηκε ποτέ από την υποταγή της σε έναν ξένο ιμπεριαλισμό.

Είναι αλήθεια ότι ο εθνικισμός, με τη μορφή του σταλινισμού και του εθνικοσοσιαλισμού-ναζισμού νίκησε κατά τον 20ό αιώνα το εγχείρημα του ευρωπαϊκού κομμουνισμού, ρωσικού και γερμανικού ιδίως, να εγκαινιάσει μια μετάβαση προς μια σοσιαλιστική κοινωνία. Αυτό συνέβη όμως όταν ο σοσιαλισμός προσπάθησε να υπερβεί την εθνική ταυτότητα, σε μια εποχή επαναστάσεων.

Δεν είμαστε σήμερα σε αυτή την εποχή. Ζούμε μάλλον μια εποχή αντεπανάστασης, που θέλει να αμφισβητήσει όχι μόνο τις κοινωνικές, δημοκρατικές και εθνικές κατακτήσεις του 20ου αιώνα, αλλά πηγαίνει πιο πίσω, αμφισβητεί τον Διαφωτισμό, τη Γαλλική Επανάσταση, την ελευθερία εν τέλει του ανθρώπου, την ικανότητά του να ορθωθεί ως ιστορικό και ατομικό υποκείμενο. Η Αυτοκρατορία επιτίθεται στο έθνος όχι γιατί θέλει να το ξεπεράσει προς όφελος μιας παγκόσμιας σοσιαλιστικής δημοκρατίας, αλλά γιατί θέλει όλη την Οικουμένη δική της. Πώς είναι δυνατόν ένα ριζοσπαστικό, προοδευτικό, αριστερό άτομο, που λέει ότι ενδιαφέρεται για την καταπίεση των εργατών, των γυναικών, των ομοφυλόφιλων ή όποιας άλλης κοινωνικής ομάδας, να αδιαφορεί για την καταπίεση ενός έθνους από ένα άλλο και μάλιστα του δικού της έθνους; Η Αριστερά έχασε την ψυχή της και στο τέλος την εξουσία της, όταν ξέχασε το βασικό ηθικό αίτημα που ήταν στη βάση του διαβήματός της. Όσοι μας προτείνουν, από «αριστερή» σκοπιά, να ξεχάσουμε την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο ή την ύπαρξη της στρατιάς του Αιγαίου, δεν διερωτώνται άραγε πώς συμβαίνει να συμπίπτουν στην πολιτική που προτείνουν με τους επίδοξους κοσμοκράτορες; Μήπως κάτι δεν πάει καλά;

Η Ελλάδα είναι μια χώρα που αντικειμενικά απειλείται, και την οποία η ιθύνουσα τάξη της δεν πολυεπιθυμεί να υπερασπίσει, ακριβώς γιατί αυτή η υπεράσπιση συγκρούεται με τον τρόπο που η ίδια αντιλαμβάνεται την ένταξή της στο διεθνές σύστημα. Ιδιαίτερα στο πλαίσιο μιας τέτοιας χώρας, η υιοθέτηση του «διεθνισμού της Αυτοκρατορίας» και των «αντιεθνικιστικών» ιδεολογημάτων της από την Αριστερά, όχι μόνο δεν θα εμποδίσει, θα ευνοήσει αντίθετα την ανάπτυξη του εθνικισμού και του σωβινισμού, αφήνοντας ελεύθερη την ανάπτυξη της άκρας Δεξιάς.



## Ιστορική ευκαιρία αλλά και ιστορικός κίνδυνος για την Αριστερά. Η άνοδος και η πτώση του ΣΥΡΙΖΑ

Η Αριστερά έχει σήμερα μια ιστορική ευκαιρία, υπό τον όρο ότι μπορεί να γίνει φορέας ενός σχεδίου για την ταυτόχρονη αντιμετώπιση της βαθιάς εσωτερικής κρίσης και των σοβαρών γεωπολιτικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η χώρα και αν δεν περιοριστεί σε ρόλο συμπαθούς συνήγορου αδικημένων.

Αρνητικά, η ανάγκη ενός τέτοιου σχεδίου φάνηκε κραυγαλέα σε δύο περιπτώσεις: Στη μετεωρική άνοδο και στην, εξίσου μετεωρική, πτώση των δημοσκοπικών ποσοστών του ΣΥΡΙΖΑ και στην εξέγερση του Δεκέμβρη. Δυστυχώς, το κόμμα της Αριστεράς δεν «πήρε το μήνυμα», δεν φάνηκε να αντελήφθη ούτε γιατί τα γκάλοπ το φέρνουν να υποσκελίζει το ΠΑΣΟΚ, ούτε γιατί ξαφνικά το έριξαν πολύ πιο κάτω. (Όπως δεν το πήρε και καμία άλλη πολιτική δύναμη).

Η Ελλάδα είναι μια χώρα με ισχυρές διασυνδέσεις των ψηφοφόρων με τα κόμματα. Οι εκλογές παίζονται σε πολύ μικρά ποσοστά μετατοπίσεων. Οι μεγάλες μετατοπίσεις προς και από το ΣΥΡΙΖΑ, πρωτοφανείς για τα μεταπολεμικά δεδομένα, καταδεικνύουν ότι αντιμετωπίζουμε βαθύτατη κρίση πολιτικής αντιπροσώπευσης, αλλά και την απελπισία μεγάλου τμήματος του εκλογικού σώματος και της κοινής γνώμης, προϊόν της ευαισθησίας τους απέναντι στην ενσκήπτουσα δομική κρίση. Μπορεί η ψήφος στον Τσίπρα στις δημοτικές εκλογές να είχε ακόμα χαρακτηριστικά μιας νεολαίας που αναζητεί συμπαθέστερη έκφραση, η δραματική αύξηση των ποσοστών στις δημοσκοπήσεις δεν ήταν αναζήτηση συμπαθέστερων πολιτικών, ήταν αναζήτηση διεξόδου για τη χώρα. Κι αυτό ακριβώς τρομοκράτησε την ηγεσία της ελληνικής Αριστεράς, απολύτως απροετοίμαστης και απρόθυμης για τέτοιο ρόλο.

Οι ψηφοφόροι μετατοπίστηκαν προς τον ΣΥΡΙΖΑ, κυρίως λόγω πλήρους κατάρρευσης των δύο κομμάτων εξουσίας και δυσπιστίας προς ΚΚΕ και ΛΑΟΣ, αλλά και γιατί: α) η νεολαία είδε στο πρόσωπο του Αλέξη Τσίπρα έναν δικό της «αδιάφθορο», κάποιον που δεν μοιάζει περίπου με κοινό απατεώνα, όπως οι περισσότεροι πολιτικοί και δημόσιοι παράγοντες κάθε είδους και κατηγορίας κατέληξαν να εμφανίζονται, β) υπολόγισε το παραμένον ηθικό κεφάλαιο της Αριστεράς, γ) ο Αλαβάνος επέδειξε κάποια ασυνήθιστα για πολιτικό στοιχεία «συναισθηματικής νοημοσύνης» (ορθώς η κοινωνία αντιλαμβάνεται τη συναισθηματική και ηθική αναπηρία των πολιτικών μας, ως απόδειξη αδυναμίας τους να προσφέρουν οτιδήποτε).

Ο ΣΥΡΙΖΑ δεν αντελήφθη πόσο ουσιαστικοί ήταν οι λόγοι αυτής της μετατόπισης, που κάποια στιγμή τον έφεραν ίσως και πάνω από τα ποσοστά του ΠΑΣΟΚ, στη θέση ουσιαστικά της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Πολλά στελέχη του απλώς τρομοκρατήθηκαν, άλλα έπαθαν «ίλιγγο επιτυχίας». Η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ νόμισε ότι έγινε συμπαθής – δεν αντελήφθη ότι η συμπάθεια αυτή ήταν απλώς το πολιτικο-ψυχολογικό διαβατήριο για να αρχίσει ένα φλερτ μεταξύ μεγάλης μερίδας της κοινής γνώμης και του μικρού κόμματος της Αριστεράς. Ο

ελληνικός λαός όμως δεν αναζητεί συμπαθείς πολιτικούς, λύση στα προβλήματά του, αναζητεί, και είναι φυσικό να αρχίζει την αναζήτηση μεταξύ των συμπαθών.

**Η απογοήτευση δεν άργησε να έλθει, κατά τη γνώμη μας σε τρία κυρίως επίπεδα:**

α) Στην απουσία πολιτικής πρότασης, μεταβατικού προγράμματος, που να είναι μεν ριζοσπαστικό, ταυτόχρονα όμως και σχετικά ώριμο τουλάχιστο σε μια μεγάλη μερίδα της κοινής γνώμης (π.χ. να αυξηθεί ο κατώτερος μισθός στα 1.300 και, γιατί όχι, 2.300 ή 3.300 ευρώ, ποιες όμως θα είναι οι συνέπειες ενός τέτοιου μέτρου, αν υποθέσουμε ότι είναι εφαρμόσιμο; Γιατί να εφαρμοστεί μια τέτοια αύξηση των μισθών, προφανώς στον χώρο της πιο αχαλίνωτης φαντασίας και να μην αυξηθεί ο κοινωνικός μισθός, οι δαπάνες για υγεία και εκπαίδευση, γιατί ο ΣΥΡΙΖΑ δεν ζητάει απαγόρευση των απολύσεων στις κερδοφόρες επιχειρήσεις και όχι σε όλες, που θα μπορούσε να είναι μια πολιτική πρόταση και όχι ένα αριστεριστικό πρόσχημα αδράνειας;)

β) Στην απουσία σαφούς πολιτικής θέσης στην εξωτερική πολιτική, που φάνηκε με σαφήνεια στην περίπτωση του βέτο στο Βουκουρέστι. Ακόμη κι αν η τελική θέση του ΣΥΡΙΖΑ ήταν σωστή, έδωσε την εντύπωση ότι σύρθηκε σε αυτή οπορτουνιστικά, ενώ τα εκπεμπόμενα από το εσωτερικό του σήματα ήταν τόσο αντιφατικά που αλληλοαναιρούνταν. Το αποτέλεσμα των θέσεων του ΣΥΡΙΖΑ στο Μακεδονικό κ.λπ. έχουν συντείνει στην εμπέδωση ενός στερεότυπου αντεθνικού κόμματος σε τμήμα της κοινής γνώμης. Όταν το Λαμογιστάν, με τη θλιβερή συνδρομή του ΚΚΕ<sup>2</sup> επετέθη στον ΣΥΡΙΖΑ, μετά τον Δεκέμβρη, χρησιμοποίησε εμμέσως και αυτό το στερεότυπο και, κυρίως, το στερεότυπο του αντικρατικού κόμματος. Αυτό το στερεότυπο είναι ιδιαίτερα ισχυρό για δύο λόγους: πρώτον, γιατί ο Έλληνας καταπιέζεται συνήθως περισσότερο από την έλλειψη κράτους, παρά από το κράτος, και, δεύτερο, γιατί επιτρέπει εύκολα, στις δυνάμεις που ευθύνονται για την καταστροφική κατάσταση της χώρας, να επιρρίπτουν την

2. Η καλύτερη απόδειξη για τον βαθύ κοινωνικό χαρακτήρα της εξέγερσης του Δεκέμβρη ήταν η στάση της ηγεσίας του ΚΚΕ, αληθινό επαναστατικό ή αντεπαναστατικό βαρόμετρο, διαλέγετε και παίρνετε όρο που σας ταιριάζει. Η ηγεσία του ΚΚΕ ιστορικά καταλαμβάνεται από τρόπο κάθε φορά που κινδυνεύει όντως η «αστική εξουσία», την οποία θεωρητικά επιδιώκει να ανατρέψει. Συνέβη το 1943-45, οδηγώντας στην ενταλθείσα αυτοκτονία μιας από τις μεγαλύτερες ευρωπαϊκές επαναστάσεις, συνέβη το 1973-74, όταν το Κόμμα, αφού προσπάθησε να αποτρέψει την εξέγερση του Πολυτεχνείου, συνέβαλε στο ομαλό πέρασμα της εξουσίας από τη χούντα στον Καραμανλή, συνέβη επίσης και το 1989, όταν κατάφερε το ακατόρθωτο: να παραπέμψει στο δικαστήριο τον Παπανδρέου, να κάνει πρωθυπουργό τον Μητσοτάκη, να επανασυσπειρώσει το ΠΑΣΟΚ και να στείλει την Αριστερά στο περιθώριο για δύο δεκαετίες!!! Είναι κρίμα για τους χιλιάδες ανιδιοτελείς αγωνιστές που πέρασαν από τις τάξεις του κόμματος αυτού.

ευθύνη στην Αριστερά. Καλή η υποστήριξη στα «κινήματα», όταν όμως δεν μπορεί να μετουσιωθεί σε διέξοδο, φυσικά προκαλεί γρήγορα αντίθετη μετατόπιση της κοινωνίας.

Η αρχική επιτυχία του ΣΥΡΙΖΑ οφειλόταν στο ότι οι «συνιστώσες» του, χωρίς να εγκαταλείπουν εκάστη την ταυτότητά της, που γνωρίζει ότι είναι παρωχημένη, αλλά δεν ξέρει με τι να την αντικαταστήσει, επεχείρησαν να συνεργαστούν γύρω από ένα εγχείρημα που δυνητικά θα μπορούσε να τις βοηθήσει να υπερβούν, χωρίς να αναγκαστούν να αρνηθούν, τον εαυτό τους. Στην πορεία όμως οι «συνιστώσες» απέτυχαν να κάνουν την υπέρβαση, τρομοκρατήθηκαν μήπως χάσουν τις α ή β θεσούλες τους ή, ακόμα χειρότερα, βρεθούν μπροστά σε μεγάλες πολιτικές προκλήσεις στις οποίες δεν ξέρουν να απαντήσουν. Απέτυχαν και πολιτικά να συνθέσουν κάτι καινούργιο και οργανωτικά να συσπειρώσουν τους αριστερούς αγωνιστές που κατευθύνθηκαν στον Συνασπισμό της Ριζοσπαστικής Αριστεράς, ενθαρρυμένοι από τις δημοσκοπήσεις. Η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ και το στρώμα των στελεχών του που θέλει κυρίως να αναπαράγεται οργανωτικά αποφεύγοντας την πολιτική, δεν θέλησε να υιοθετήσει οργανωτικές δομές που να επιτρέπουν στους αριστερούς που ήθελαν, να γίνουν μέλη του και να επηρεάσουν τις αποφάσεις του. Το όλο σχήμα οδηγεί σε πολιτική παράλυση τύπου ΕΕ αφού λειτουργεί μόνο με ομοφωνία των συνιστωσών, κάτι που στη αρχή ήταν χρήσιμο, στη συνέχεια όμως, όταν οι κοινωνικές απαιτήσεις από τον σχηματισμό αυξήθηκαν δραματικά, δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στις ανάγκες παραγωγής πολιτικής.

Σε ένα βαθμό, η εξέλιξη αυτή ήταν φυσιολογική και αναμενόμενη. Η Αριστερά απλούστατα δεν ξέρει να κάνει πολιτική, για πολλές δεκαετίες ήταν ουσιαστικά εκτός πολιτικής και, μια φορά που σπρώχτηκε, το 1989, κατάφερε να τα κάνει θάλασσα. Στην πράξη, η Αριστερά συχνά συνέχεε την πολιτική είτε με συμβιβασμούς που υπονόμευαν την ταυτότητά της, είτε με έναν αριστερισμό χωρίς περιεχόμενο, μια τελετουργία που εξυπηρετεί εν τέλει το να μην αμφισβητείται ποτέ το υπάρχον σύστημα. Η Αριστερά δεν έχει σκεφτεί σοβαρά τα προβλήματα της χώρας, ούτε έχει αναλύσει τις πραγματικές διαδρομές παραγωγής και διανομής του εισοδήματος, την αντανάκλασή τους στο εμποικοδόμημα, την αλληλεπίδραση με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και τις γεωπολιτικές προκλήσεις που υφίσταται η χώρα. Δυστυχώς, επίσης, η προγραμματική διαδικασία που αποφάσισε προ έτους η Γραμματεία του ΣΥΡΙΖΑ και ολοκληρώθηκε πρόσφατα με την Πανελλαδική Συνδιάσκεψη του Απριλίου 2008, δεν υπήρξε παρά μια παρωδία διαδικασίας.

Θα μου αντιτείνετε: οι άλλοι είναι καλύτεροι; Δεν είναι. Αλλά η σύγκριση δεν έχει νόημα. Τα κόμματα εξουσίας δεν προτείνουν στους ψηφοφόρους τα προγράμματά τους, όλοι το ξέρουμε - τους προτείνουν άλλη διαχείριση, όπως έχουν εξελιχθεί τα πράγματα, λιγότερο καταστροφική διαχείριση. Αν η διάγνωση είναι ότι αντιμετωπίζουμε μια ελαφρά κρίση, τότε η Αριστερά μπορεί να ελπίζει στη διεύρυνση ενός μίνιμουμ ρόλου της στις παρυφές του συστήματος. Αν η διάγνωση

είναι ότι αντιμετωπίζουμε μια συστημική κρίση, τότε χρειάζεται η διαμόρφωση ενός είδους «ριζοσπαστικού ρεφορμισμού» μη αφομοιώσιμου μεν, κατανοητού δε από μια σημαντική μειοψηφία τουλάχιστον της κοινωνίας (που προϋποθέτει διάθεση και ικανότητα να σκεφτεί κανείς κι όχι να αποφύγει, πίσω από κλισέ και ευχολόγια, τα προβλήματα της χώρας). Το γεγονός ακριβώς ότι δεν μπόρεσε να το κάνει η Αριστερά μπορεί να τη θέσει σε πολύ δύσκολη θέση και άμεσα, σε περίπτωση μη αυτοδυναμίας του ΠΑΣΟΚ, όπως δείχνει η σχεδόν θεολογική, γιατί στερημένη από ουσιαστικά προγραμματικά και πολιτικά στοιχεία, αντίθεση μεταξύ οπαδών και αντιπάλων του «κυβερνητισμού». Αν η Αριστερά εννοεί πραγματικά ότι θέλει να ανατρέψει τον «δικομματισμό», χρειάζεται να επιδείξει πολύ υπέρτερες πολιτικές ικανότητες και ηθικές ιδιότητες, για να πείσει τους ψηφοφόρους των κομμάτων εξουσίας να τα εγκαταλείψουν. Αν δε η διάγνωσή μας για το βάθος της κρίσης είναι ορθή, τότε οφείλει να το κάνει επί ποινή μεγάλης ήττας της, αν αποτύχει.

Η βαρύτατη, πρωτοφανής «σφαλιάρα» που δέχθηκε ο ΣΥΡΙΖΑ, βλέποντας τα ποσοστά του να πέφτουν κατά τα τρία τέταρτα, ενώ το ΠΑΣΟΚ «αναστηνόταν», μπορεί, από μια άποψη να αποτελέσει και ένα τεράστιο δώρο στο κόμμα αυτό, οδηγώντας το να σκεφθεί σοβαρά τι πρέπει να κάνει. Η ιστορία πιθανώς δεν έχει τελειώσει με τον ΣΥΡΙΖΑ. Ακόμα κι αν το ΠΑΣΟΚ κερδίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση, είναι πολύ αμφίβολο ότι θα τα καταφέρει να κυβερνήσει. Η τριπλή, καθεστωτική κρίση με την περιγραφή της οποίας αρχίσαμε αυτό το άρθρο, είναι πιθανό να προκαλέσει νέες εκρηκτικές πολιτικές εξελίξεις στο δίπολο Ελλάδα-Κύπρος. Θα σημάνει ίσως μια δεύτερη ευκαιρία για την Αριστερά. Θα μπορέσει να την αξιοποιήσει μόνο αν:

- επεξεργαστεί ένα άξιο λόγου μεταβατικό πρόγραμμα διεκδικήσεων, ιδίως ένα εθνικό και ευρωπαϊκό πρόγραμμα εξόδου από την κρίση
- συνθέσει κοινωνικό και εθνικό, υπεράσπιση του ελληνικού λαού διεθνώς και στο εσωτερικό
- αντιστρέψει την πολιτική κουλτούρα του ανδρεοπαπανδρεϊσμού της δεκαετίας του 1970, που έχει διαποτίσει όλες τις πολιτικές δυνάμεις και την κοινωνία. Από την εμπειρία της μεταπολίτευσης χρειαζόμαστε όλη τη ριζοσπαστική διάθεση, καθόλου όμως τη δημαγωγία και τα «παπατζίδικα» χαρακτηριστικά της
- βρει μια μέθοδο να συνθέσει παρωχημένα κόμματα και συνιστώσες σε μια νέα, δημοκρατική δομή κινήματος, φορέα «ριζοσπαστικού ρεφορμισμού».

Οι ευκαιρίες δεν θα είναι όμως απεριόριστες και η φύση απεχθάνεται το κενό. Αν η Αριστερά αποδειχθεί ανίκανη να παίξει αυτόν τον ρόλο, θα αναλάβουν την αναδιάρθρωση της χώρας, με τη δική τους ασφαλώς ατζέντα και κατεύθυνση, δυνάμεις από το υπάρχον πολιτικό κατεστημένο, μια ιδιότυπη, ελληνική εκδοχή «μπερλουσκονισμού» ή και πιο αυταρχικές εκδοχές.